

ELIZABETANSKO KAZALIŠTE U SKLOPU 16. FESTIVALA SVJETSKO SERRA: 'DANAS SU NA VLASTI I BANALNI LJUDI, A NE NA

Tekst TAMARA BORIĆ Fotografije MASSIMILIANO DONATO

Shakespeareov „Macbeth“ na sardinskom dijalektu u režiji Alessandra Serre i produkciji Sardegna Teatra iz Cagliarija, postavljen u maniri elizabetanskog kazališta pa glumačku postavu čine samo muškarci, bit će izveden 21. rujna u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu u sklopu 16. festivala svjetskog kazališta. Predstavu je Talijanska udruga kritičara proglasila najboljom talijanskom predstavom 2017. Serra je ideju za projekt pronašao na Sardiniji, fotografirajući karneval. Alessandro Serra dao je intervju Nacionalu.

Nacional: Zašto ste odlučili postaviti „Macbetha“?

To je djelo koje sam proučavao i jako ga volim, možda zato što je nadnaravno ili zato što mi se uvijek činilo kao da govori sadašnjosti. Ali najviše zbog toga, kako je rekao francuski filozof Émil Cioran, što je Macbeth, kao i Hamlet, veliki mislilac. Mora se čitati temeljito zato što se iza okolnosti nalazi nešto što ima zastrašujuću snagu. Odluku da ga postavim donio sam nakon što sam sudjelovao u tradicionalnom karnevalu u srcu Sardinije.

Nacional: Zašto je taj karneval ostavio tako snažan dojam na vas?

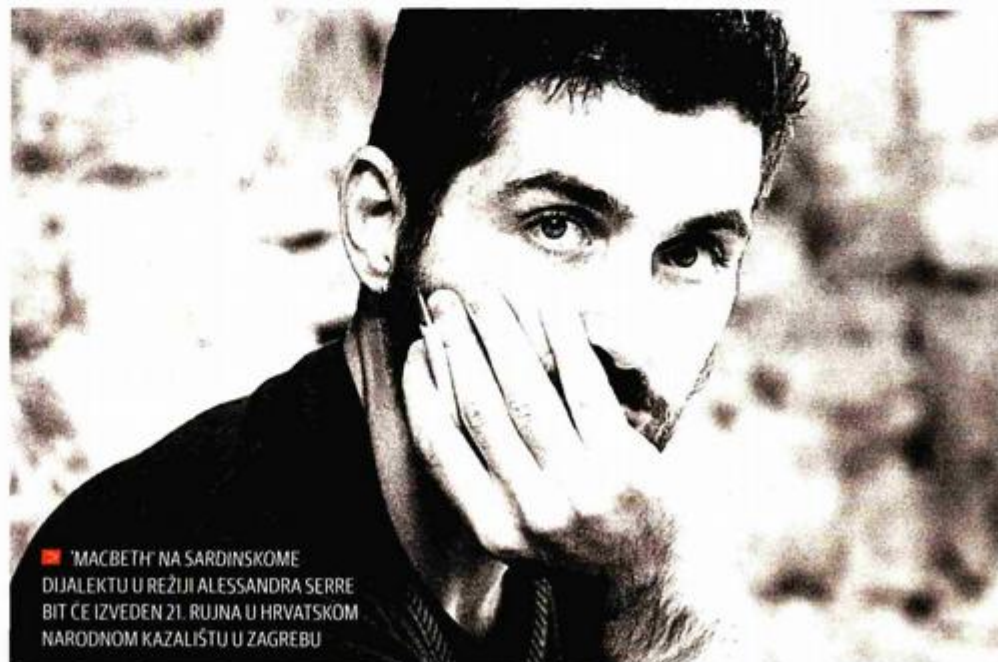
U tim selima događa se iskonsko slavlje Dioniza, boga teatra, koje daleko nadmašuje turističke ekspedicije. Više od svega to je veza teksta, arhetipova i prirodnih iskonskih snaga koje sam vidio na karnevalu. Najviše me se dojmio karneval u Mamoiadi, gdje su ulicama paradirali mamuti. Muškarci su nosili vunu crne ovce, teška zvana i prekrasne crne maske s prenatlaženim rezovima ugraviranim u vrijedno drvo slično onome u No teatru. Tom prilikom imao sam viziju šume koja se miče prema naprijed uz zvuk zvona u daljini, zastrašujući korak drevnog ritma.

Nacional: Zašto je Shakespeare, prema vašemu mišljenju, uvijek tako aktualan i popularan?

Sva neprocjenjiva umjetnička djela imaju notu popularnosti. Shakespeare komunicira na svim razinama, svim društvenim i kulturnim klasama. Govori sadašnjosti, opisujući u svim svojim djelima arhetipe i univerzalne mehanizme koji reguliraju ljudske odnose. Shakespeareova djela govore o tome tko smo i što smo postali, a činjenica da su napisana prije 500 godina samo uvećava njihovu vrijednost i snagu. U Shakespeareu ljudski mehanizmi su čisti i stavljeni u simbole kojima se jedino možeš diviti jer se ne mogu pretvoriti u prozu. U njegovim djelima svaki pokušaj parafraziranja odbačen je. Oni žive život izvan vremena i povijesti. Svake večeri, na pozornici, njegova djela ponovno pišu sliku stvarnosti.

Nacional: Macbeth je tragičan lik koji je izgubio kredibilitet, a svjedočili smo tome više puta, posebno kod ljudi na vlasti. Kako to komentirate?

Ne mogu naći sličnosti s vlašću ili s moći. Macbeth se

MACBETH NA SARDINSKOME DIJALEKTU U REŽIJI ALESSANDRA SERRE BIT ĆE IZVEDEN 21. RUJNA U HRVATSKOM NARODNOM KAZALIŠTU U ZAGREBU

opisuje kao ratnik i junak, spreman žrtvovati svoj život za kralja. On nije zao, pa ni priprost, ali nije sposoban nositi se s natprirodnim. Ne ubije samo zbog ubijanja, kako Sokrat kaže – nitko ne pati svojevoljno.

Danas moć nije u rukama aristokracije u etimološkom smislu, oni koji vladaju nisu aristokrati, najbolji, već oni koji utjelovljuju prevladavajuće kolektivno mišljenje. Prosječan Talijan i sam želi moć, novac i užitek u prostorijici u kojoj je „bunga bunga“, a još je bolje ako uspije nauštrb drugih ili izbjegavajući zakone demokratske nacije, onda će pokazati da je pametniji od drugih. Berlusconi je prodavač magle dobar u pričanju viceva, zabranjen san milijuna Talijana koji su mu dozvolili da vozi brod više od 20 godina. Isto vrijedi i za Trumpa, Renzija, Salviniya i ostale poput njih. Prosječni i banalni ljudi na vlasti.

Nacional: Koji talijanski političar ima osobine ili ponašanje slično Macbethu?

Macbeth je ratnik, junak koji se predaje pred iskušenjem. Filozof koji propituje nadnaravno. Naši političari pitaju Google. Macbeth se suočava sa slikom smrti i opire joj se da bi dobio ljudski oblik, a naši političari u sebe gledaju kroz iPhone, jedina slika koju mogu podnijeti jest vlastiti selfie. Radije bih opisao posljednjih 20 godina vladavine u Italiji koristeći likove kao što su Jago, Falstaf ili Polonije.

Nacional: Kako vidite trenutnu situaciju u Italiji, sa Salviniem koji dobiva sve veću moć?

Salvini se nije uzdizao do moći, on je odraz većinskog talijanskog mišljenja i pogleda na svijet. Isto se dogodilo s Berlusconiem, kao i s Mussolinijem i Renziem. Snažni momci vladaju. Danas bi, uz otegotne okolnosti, oni koji

su glasovali za ljevicu, svoj glas mogli dati desnima. U zemlji u kojoj se tim ljudima bavi samo na ideološkoj razini i eksploatira ih se, lijevo krilo je jedna kopija desnog, čovjek poput Salviniya koji govori kao da je u baru i pokazuje na zadnjeg od najnovijih neprijatelja koje mora poraziti, već je pobijedio i na idućim izborima. Čak i kad izgovara činjenice, poput one da se Europa sramotno pozabavila problemom migranata, on prati svoju jadnu narav i preporučuje nehumana rješenja. Situacija u Italiji trenutačno ne izgleda dobro, ne vidim ni jednu stranku niti pokret koji ozbiljno radi na važnim temama: zaštiti prirode i umjetnosti. Godinama nam govore da pomognemo siromašnima i damo im posao, da moramo graditi elektrane na ugljen i uništavati prirodu ili da moramo sačuvati banke i multinacionalke da bismo zaštitili one koji već imaju posao. Proletarijatu ne trebamo pomagati, trebamo ga ukinuti jer je nehuman. Ne možete živjeti od takvih nonsensa.

Nacional: U drami glumci pričaju sardinskim dijalektom, zašto?

To jezik mog oca, tvrd, suh, oštar zvuk. Sirov, ali opet nevjerovatno muzikalan jezik. Logudorski sardinski jezik tenora, koji je UNESCO prepoznao i zaštitio kao kulturnu baštinu. Zvuk je to koji me podsjeća na ljeta mog djetinjstva koja sam provodio s bakom i djedom. Sardinskim smo pričali doma, jeli smo sardinsku hranu i pili sardinska pića, u našoj kući uvijek si mogao osjetiti miris ricotte. Moj djed odijevao se kao plemić regije Barbagije, mirisao je kao sir casu mazu i pričao misterioznim i groznim jezikom. U veljači 2006. otišao sam u regiju Lula i onda u druge sardinske regije Bitti, Orgosolo i Gavoi, loveći karnevale i tenorske

KAZALIŠTA 'PROSJEČNI JBOLJI'

izvedbe koje su zvučale kao nešto što sam razumio i što me plašilo, sve je to odjekivalo u mojoj glavi i činilo se savršenim da ispričam tu priču.

Gotovo je nemoguće koristiti prave Shakespeareove riječi. Peter Brook istaknuo je da dok god ih izgovaraš kroz šapat, na engleskom, možeš pronaći iskrenu vezu, ali ako podigneš glas sve postane lažno i deklamirano. U Shakespeareu je život, puno trenutaka koje ne možete deklamirati. Prijevod s engleskog na sardinski napravljen je kao instant, bez prethodnog prijevoda na talijanski. U talijanskom jeziku prijevodi, čak i najbolji, preopširni su. Nema scenskog života, nema akcije.

Nacional: Često spominjete svoje korijene, koliko je važna tradicija?

Francuski dramatičar i redatelj Antonin Artaud vjerovao je da je pravi predmet teatra kreacija mitova. Kreirati mitove znači graditi stvarnost. Tradicija nas uči da razlikujemo esenciju od kratkotrajnog. U tome Shakespeare nema premca. U pisanju je uspio destilirati, zaštititi i očuvati kapi živuće prošlosti koja uvijek, u svakoj inscenaciji, hrani korijene čovječanstva. Iako je, nažalost, kako je rekao austrijski pjesnik Rainer Maria Rilke, naše čovječanstvo kao drveće koje je zaboravilo da ima korijenje i koje vjeruje da su mu slabije grančice zapravo korijenje. Korijeni postoje i hrane nas čak i dok to ne primjećujemo ili, još gore, ako odlučimo ignorirati ih. Ne govorim o konvencijama koje reguliraju društva ili često osjećaje, nego o nečemu drevnom i zaboravljenom koje i dalje igra. Teatar njeguje tu vezu s izvorom. „Iskorijenjeni“ ljudi na kraju će iskorijeniti. Nedavna nam je prošlost pokazala opasnosti tog mehanizma. Geopolitička i duhovna pustinja koja neumoljivo napreduje.

Nacional: Koja je poruka predstave?

Shakespeare nije autor, on je entitet. Nema misli, čak ni poruke koja bi se prosljedila publici, već nam on samo jednostavno u svakom djelu pokazuje duboku prirodu ljudskog bića. I nevjerojatno je koliko je ta priroda zastrašujuća. To je strah od okretanja ogledala, što je sugerirao Hamlet. Problem je u tome što prvi koji se ne žele pogledati u ogledalo, često su redatelji i glumci. Nema poruke, ali ima slike. Neprocjenjiv izvor, ono što leži iza teksta. Priča koju moramo ispričati jest ta da Macbeth ubije kralja, dok je istovremeno Macbeth koji ubija slika koju moramo stvoriti i prikazati publici. Macbeth često razmišlja o budućnosti, sutrašnjici i sutrašnjici... On projicira sebe unaprijed i ne može živjeti u sadašnjosti pa zbog toga poludi. To je simbol ovog ubrzanog društva, društva koje trči brzo i koje duhovno nije spremno prihvatiti tehnologiju koja će nas možda učiniti besmrtnima, ali već izjeda naše duše. Nismo spremni prihvatiti taj tijek vremena, želimo ga posjedovati sa svom tom tehnologijom, ali smo u praksi već požderani. Taj očaj zbog nemogućnosti da živi u sadašnjosti, ono je zbog čega osjećam da je Macbeth živ, da je blizu.